

## ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

เงื่อนไขที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตจากเกษตรเคมี  
เป็นเกษตรกรรมทางเลือก: กรณีศึกษาบ้านคอนเจียง  
ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

## ผู้เขียน

นางสาวชญาดา บุญถึง

## ปริญญา

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

(การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร สว่างวงศ์

## บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไขและอุปสรรค ที่ทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนระบบการผลิตจากเกษตรเคมีเป็นเกษตรกรรมทางเลือก ในหมู่บ้านคอนเจียง ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาในครั้งนี้ได้จำแนกกลุ่มกรณีศึกษาที่ได้ทำการเลือกไว้แล้วจำนวนทั้งหมด 26 ครัวเรือนตัวอย่าง โดยจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกเป็นเกษตรกรที่ทำเกษตรแบบเคมีจำนวน 13 ราย และกลุ่มที่สอง เป็นเกษตรกรที่ทำการเกษตรทางเลือกแบบอินทรีย์ ซึ่งเป็นกลุ่มเกษตรอินทรีย์หมู่บ้านคอนเจียง จำนวน 13 รายเท่ากัน โดยผู้วิจัยทำการศึกษาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในเรื่องเงื่อนไขด้านต่าง ๆ ที่นำไปสู่ทางเลือกในการปรับเปลี่ยนหรือไม่อยากปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตระบบการผลิตจากเกษตรเคมีเป็นเกษตรทางเลือกของเกษตรกร จากการเลือกของเกษตรกรครัวเรือนตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม

ผลการศึกษาเงื่อนไขและอุปสรรคที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนผลผลิต เกษตรกรที่ทำเกษตรแบบเคมี ปัจจัยสำคัญที่ขัดขวางการตัดสินใจปรับเปลี่ยน คือภาวะหนี้สิน ความไม่มั่นใจในเทคโนโลยีการเกษตรที่จะทดแทนสารเคมีได้ และตลาดรองรับผลผลิต การปรับเปลี่ยนหรือการยอมรับของเกษตรกรสู่การปฏิบัติตามเกษตรทางเลือกที่เป็นอินทรีย์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลให้เกิดการตัดสินใจปรับเปลี่ยน คือปัจจัยเงื่อนไขการมีกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินของเกษตรกรอินทรีย์ที่มากกว่าเฉลี่ย 5.80 ไร่ ส่วนเกษตรกรเคมีมีกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินเฉลี่ย 5.19 ไร่ เกษตรกรอินทรีย์มีหนี้สินที่น้อยกว่า เฉลี่ย 29,846.15 บาท ส่วนเกษตรกรเคมีมีหนี้สินเฉลี่ย 80,615.38 บาท การได้รับการส่งเสริมความรู้ มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรอินทรีย์ คิดเป็นร้อยละ 100.00 ส่วนเกษตรกรเคมีได้รับ

การส่งเสริมความรู้ มีการรวมกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 76.92 และเกษตรกรอินทรีย์มีความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ดีกว่า คิดเป็นร้อยละ 53.85 ส่วนเกษตรกรเคมี มีความอุดมสมบูรณ์ของดินน้อยกว่า คิดเป็นร้อยละ 38.47 เกษตรแบบอินทรีย์ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงแค่วิธีการผลิต แต่คือการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเกษตรกร โดยเกษตรกรที่สามารถปฏิบัติตามเกษตรทางเลือกแบบอินทรีย์ สิ่งที่สำคัญคือเกษตรกรสามารถเข้าใจหลักการปฏิบัติเกษตรแบบอินทรีย์เพื่อปฏิบัติการเกษตรได้ตามกำลังความสามารถ และขนาดของครัวเรือนเกษตรกร

เกษตรแบบอินทรีย์ซึ่งถือเอางานในไร่นาเป็นหลัก คือการสร้างการพึ่งตนเอง การวางแผนการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรกรรม เลิกใช้สารเคมีด้วยการผลิตข้าวปลาอาหารที่ปลอดสารพิษ และเกิดความหลากหลายของพืชพันธุ์ ทำให้เกษตรกรลดภาระค่าใช้จ่ายต้นทุนในการทำเกษตร ทำให้หนี้สินของเกษตรกรลดลง รายได้พอเพียง มีรายได้จากการขายผลผลิตทั้งสดและแปรรูป เกษตรกรได้พบกับผู้บริโภคโดยตรง การสานความร่วมมือและขยายเครือข่ายผู้มิตรสหาย การร่วมกิจกรรมทำให้สมาชิกได้รับความรู้ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เสริมประสบการณ์ และทำให้สมาชิกได้รู้จักการประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจสามารถเดินหน้าดำเนินกิจกรรมต่อไป ทำให้การทำเกษตรอินทรีย์มีความมั่นคงและยั่งยืน

|                       |                                                                                                                                                                                                             |
|-----------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Thesis Title</b>   | Condition Affecting Adaptation of Chemical Agriculture<br>Production System to Alternative Agriculture: A Case<br>Study of Ban Don Jiang, Sop Peung Sub-district,<br>Mae Tang District, Chiang Mai Province |
| <b>Author</b>         | Miss Chayada Boonthueng                                                                                                                                                                                     |
| <b>Degree</b>         | Master of Science<br>(Sustainable Land Use and Natural Resource Management)                                                                                                                                 |
| <b>Thesis Advisor</b> | Associate Professor Dr. Somporn Sangawongse                                                                                                                                                                 |

### ABSTRACT

The objectives of this research were to study on factors and obstacles that famers adapted the production system from chemical agriculture to alternative agriculture in Ban Don Jiang, Sop Peung Sub-district, Mae Tang District, Chiang Mai Province.

The case study of 26 agricultural family samplings was divided into 2 groups. The first group consisted of 13 farmers who did the chemical agriculture and the second group consisted of 13 farmers who did the alternative organic agriculture of Ban Don Jiang. The data was analyzed by using the theory of factors leading to alternative for adaptation or non-adaptation of the production system from chemical agriculture into alternative agriculture from the selection of both agricultural family samplings.

The research finding of the major factors and obstacles that influenced on the production adaptation of the farmers who did the chemical agriculture was the debt of the farmers, the non-confidence on agricultural technology that can replace the chemicals and the markets for supporting the production as well as the adaptation or acceptance of farmers into the organic alternative agriculture. Factor that influenced to change their decisions was the condition for holding land ownership of the organic group that was more than the chemical group at the average of 5.80 rais while the chemical group was 5.19 rais. The organic group had less debt at the average of 29,845.15 baht whereas the chemical group had 80,615 baht. The percentage of the

liability to promote knowledge and integration of the organic group was 100 while the chemical's was 76.92. The percentage of the organic group's soil fertility was 53.85 which was better than the chemical group that had 38.47 percentage. The organic agriculture was not only the process of changing the way of production but also the changing of the way of agriculture lives. It is significant that farmers can understand organic farming practice by their agricultural capacity and household size.

The major works of organic agriculture on the farms were the construction of self-reliance, the plan of using land to benefit related to the agricultural community way of lives, the stop of using chemicals, including non-chemical food production and the needs to make the varieties of plant species. These reduced the expense on the investment of agriculture and the farmers' debts with sufficient income from selling dairy products and processed food. Moreover, the farmers could meet the consumers directly. The co-operation with others as well as network expanding to companions and the collaborative work made the members gain knowledge, empower experience and adapt what they got to the economic condition that could step up and keep on working in order to make organic agriculture secured and sustainable.